

Crna Gora

Uprava za dijasporu

IZVJEŠTAJ O RADU U 2019. GODINI

Podgorica, februar 2020. godine

UVOD

Uprava za dijasporu osnovana je 5. oktobra 2013. godine kao organ u sastavu Ministarstva vanjskih poslova (u tom trenutku i evropskih integracija). U skladu sa obimom posla, nadležnostima, ali i postignutim rezultatima, Uprava za dijasporu je 1. januara 2019. godine dobila status samostalnog organa državne uprave. Stoga je 2019. godinu, pored osnovne djelatnosti Uprave usmjerene prema našoj dijaspori, obilježio i rad na stvaranju nedostajućih administrativnih kapaciteta za nesmetano vršenje osnovne djelatnosti organa.

Tokom 2019. godine rađeno je na izradi četiri podzakonska akta kojim se detaljnije razrađuju odredbe Zakona o saradnji Crne Gore sa dijasporom-iseljenicima, koji su kasnije i usvojeni:

- Pravilnik o kriterijumima i postupku dodjele nagrada istaknutim pripadnicima dijaspore-iseljenika i organizacijama dijaspore-iseljenika ("Službeni list Crne Gore", br. 15/19),
- Pravilnik o načinu vrednovanja programa odnosno projekata organizacija dijaspore-iseljenika ("Službeni list Crne Gore", br. 16/19),
- Pravilnik o obrascu iseljeničke knjižice ("Službeni list Crne Gore", br. 57/19).

U toku 2019. godine pripremljen je i Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o saradnji Crne Gore sa dijasporom – iseljenicima, koji je Skupština Crne Gore usvojila 31. jula 2019. godine. Izmjene su se odnosile na odredbe kojima se razdvajaju nadležnosti Uprave za dijasporu i Ministarstva vanjskih poslova, a u skladu sa obavezom proisteklom iz činjenice da Uprava za dijasporu od 1.01.2019. godine funkcioniše kao samostalan organ uprave.

U okviru svoje osnovne djelatnosti, Uprava je tokom 2019. godine realizovala brojne projekte i aktivnosti kroz koje je nastojala da na snažniji i sistematičan način radi na unapređenju odnosa i saradnje sa predstavnicima dijaspore-iseljenika i njihovim organizacijama.

REALIZOVANE AKTIVNOSTI

❖ Javni konkurs za sufinansiranje programa odnosno projekata organizacija dijaspore-iseljenika

Javni konkurs za sufinansiranje programa odnosno projekata organizacija dijaspore-iseljenika raspisan je 25. marta 2019. godine, a fond koji je Uprava za dijasporu opredijelila za ovu svrhu iznosio je 100.000 eura. Po osnovu Javnog konkursa podržano je 56 projekata, koji svojim kvalitetom doprinose očuvanju i jačanju veza matične države i dijaspore.

Treba naglasiti da je na Javni konkurs prijavljen 61. projekat od strane 42 udruženja. Projekte je vrednovala Komisija, a po proceduri i na osnovu kriterijuma utvrđenim Pravilnikom o načinu vrednovanja programa odnosno projekata organizacija dijaspore-iseljenika ("Službeni list Crne Gore", br. 16/19).

Sufinansiranje programa odnosno projekata organizacija dijaspore je jedan od najznačajnijih projekata Uprave, direktno usmjeren na pružanje podsticaja za njihov rad i jačanje njihovih kapaciteta kroz obezbjeđivanje finansijskih sredstava za realizaciju njihovih aktivnosti. Snaženjem organizacija dijaspore, jačanjem njihovih kapaciteta, Uprava podstiče njihov doprinos u ostvarivanju i jačanju saradnje Crne Gore sa svojom dijasporom na svim poljima.

Tabela 1: Programi odnosno projekti organizacija dijaspore podržani od strane UzD na osnovu Javnog konkursa

R. br.	NOSILAC PROGRAMA ODNOSNO PROJEKTA		PROGRAM ODNOSNO PROJEKAT	
	Nosilac programa odnosno projekta	Zemlja	Naziv programa odnosno projekta	Odobrena sredstva
1	Udruženje Crnogoraca u Hercegovini "Vuk Mićunović", Trebinje	Bosna i Hercegovina	Dokumentarni film "Gusle"	2,000.00
2			"Očuvanje kulturnog identiteta"	2,500.00
3			Vijeće crnogorske nacionalne manjine u BiH	SARAJEVO PRO-MONTENEGRO
4	Crnogorska zajednica u Urugvaju	Istočna Republika Urugvaj	Drugo izdanje Ljetnje škole crnogorskog jezika i kulture Crne Gore u Južnoj Americi	3,000.00
5	Udruženje crnogorsko - belgijskog prijateljstva "Montenegro"	Kraljevina Belgija	"Turnir (Tournoi) Montesport 2019" - Kraljevina Belgija	2,000.00
6	Crnogorsko kulturno društvo Toronto	Kanada	Promocija Crne Gore u Torontu i Kanadi - više projekata	1,800.00
7	Crnogorsko društvo Britanske Kolumbije		Kreiranje i održavanje novog website	1,500.00
8		R.Albanija	Crnogorci u Albaniji	2,000.00

	Zajednica Crnogoraca Albanije			
9			Obilježavanje dana Sv. Vladimira Dukljanskog	1,500.00
10	Alba Montenegro		Kurs crnogorskog jezika	2,000.00
11	Asocijacija "Montenegro"	R.Francuska	Manifestacija "Dani Crne Gore u Parizu"	2,000.00
12	Hrvatsko-crnogorsko društvo "Croatica Montenegrina", R. Hrvatska	R.Hrvatska	Akademik Milorad Nikčević: Hrvatske i crnogorske književno-kulturne veze ("Na rubovima književnosti i kulture Mediterana") - monografija	1,500.00
13			Štampanje zbirke pjesama "I nikad dovoljno moja"	400.00
14	Savez Crnogoraca Hrvatske		Štampanje knjige "Crnogorski arhaizmi i arhaizmi u Crnoj Gori", autora Ivana Jakšina Brajovića	500.00
15	Zajednica Crnogoraca Istarske Županije		Obilježavanje crnogorskih nacionalnih praznika 21.maj, Dan nezavisnosti Crne Gore pod nazivom "CROATICA-MONTENEGRINA 2019"	500.00
16			Obilježavanje crnogorskih nacionalnih praznika 13.jul, Dan državnosti Crne Gore pod nazivom "CROATICA-MONTENEGRINA 2019"	500.00
17	Nacionalna zajednica Crnogoraca Rijeka		Pjevačka skupina "Montenegri" i likovne izložbe	1,500.00
18			Petrovdanski sabor i proslava 13. jula Dana nezavisnosti Crne Gore	1,200.00
19	Društvo perojskih Crnogoraca "Peroj 1657"			Nabavka crnogorskih narodnih nošnji
20	Udruženje Crnogoraca "Lovćen", R. Kosovo	R.Kosovo	Ljetovanje djece školskog uzrasta, Bečići 2019. godina	1,000.00
21	Udruženje Crnogoraca Kosova		Razvojni centar	3,000.00
22	Crnogorska zajednica u R. Makedoniji	R.Sjeverna Makedonija	Ohridske crnogorske porodice	800.00
23			Crnogorski iseljenici i njihovi potomci u Sjevernoj Makedoniji	2,000.00
24	Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore "Montenegro-Maribor"	R.Slovenija	Istorija crnogorske književnosti u III toma - Reprezentant savremene kulture i književnosti u Crnoj Gori	1,600.00
25	Zavičajno društvo Plava i Gusinja "Izvor"		NP Triglav i NP Prokletije - kulturna baština u slici i riječi	3,000.00
26	Crnogorsko naučno-kulturni centar	R. Srbija	Crnogorci na Kosovu - kolonizacija 1919-1941. godine i kulturni dometi crnogorske dijaspore	2,000.00
27			"Digitalizovanje zbirke negativa i fotografija Crne Gore, Crnogoraca i crnogorske dijaspore od kraja XIX vijeka do sredine XX vijeka i njihova javna prezentacija"	1,000.00
28	Crnogorsko kulturno prosvjetno društvo "Princeza Ksenija", Lovćenac		Pokrajinska smotra recitatora na crnogorskom jeziku	1,500.00
29			Dječija folklorna sekcija "Princeza Ksenija"	2,000.00
30	Udruženje Crnogoraca "Crvenka"		Projekat Likovna kolonija "Iza horizonta ili EKG"	1,000.00
31	Crnogorska nacionalna zajednica Beograd		Pozorišna duo predstava "Dogodine, kao i uvijek"	1,000.00
32			Izložba slika GENERACIJE 9	3,000.00

33	Kulturno umjetničko društvo "Kruščić"	R. Srbija	Pozorišna predstava "Ognjište" Žarka Komanina	2,000.00	
34	Udruženje Crnogoraca Jugoistočne Srbije		Dokumentarni TV film "Jataganski odred Vojvode Maša Vrbice"	1,200.00	
35			Pozorišna predstava za djecu "Zaljubljeni vitez od Morače"	1,200.00	
36	Udruženje Crnogoraca Opštine Kula		Stazama predaka	800.00	
37	Udruženje Crnogoraca Zmajeve		Crnogorci u Zmajevu	800.00	
38			Sport spaja ravnice i gore	1,200.00	
39	Udruženje Crnogoraca Novog Sada		Društvena mreža crnogorske dijasporne "Zublja"	1,500.00	
40	Centar kulturnog razvoja, Vrbas		Izdavački projekat - knjiga pripovjedaka Momčila Bakrača "Prosti činiooci"	300.00	
41			U potrazi za crnogorskim reliktima	1,200.00	
42	Crnogorsko kulturno prosvjetno društvo "Nikola I"		Promocija knjige "Pjaca grande" Mihaila Radojičića	800.00	
43			Proslava Dana državnosti Crne Gore u Vrbasu	1,500.00	
44	Udruženje Crnogoraca i prijatelja Crne Gore "Durmitor"		"De je srce, tu je dom"	1,500.00	
45			"Veče kulture i tradicije Crnogoraca u Vojvodini"	3,000.00	
46	Narodno udruženje Crna Gora		Proslava Dana državnosti Crne Gore "Lovćenac Crnoj Gori"	700.00	
47	Crnogorsko društvo "Lovćen"		"Plemenske viteške igre" - Jubilej 10 godina	2,500.00	
48	Zavičajno udruženje Crnogoraca Sombor		Adaptacija poslovnog prostora	1,200.00	
49	REKA		Dokumentarni film "Durmitor, Durmitore - Učitelj Vlajko"	1,800.00	
50	Udruženje socijalne solidarnosti i kulture CG		R.Turska	Promocija Crne Gore/Montenegro u Turskoj, crnogorske kulture, jezika, državnosti	4,000.00
51	Bošnjački savez Crne Gore NY		SAD	Proslava Dana nezavisnosti Crne Gore 19. maja (turnir u košarci i svečana akademija)	2,000.00
52	Focus MN Press / Portal Revije Fokus			Glas dijasporne - specijalno izdanje	4,000.00
53	Savez crnogorskih asocijacija Njemačke	SR Njemačka	Proslava Dana nezavisnosti Crne Gore Frankfurt 2019	1,000.00	
54			Štampanje 7 izabranih djela Saladina Dina Burdžovića	1,500.00	
55	Zavičajni klub "Bihor"	Veliko Vojvodstvo Luksemburga	Dani Bošnjačke kulture	1,200.00	
56			Revija Bihor	2,500.00	
UKUPNO				99,000.00	

❖ **Dodjela nagrada istaknutim pripadnicima dijasporne-iseljenika i organizacijama dijasporne-iseljenika**

Na osnovu čl. 35 Zakona o saradnji Crne Gore sa dijasporom-iseljenicima ("Sl. Crne Gore", br. 44/18) i člana 4 Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o saradnji Crne Gore

sa dijasporom-iseljenicima ("Sl. Crne Gore", br. /19), Uprava za dijasporu dodjeljuje nagrade istaknutim pripadnicima i organizacijama dijaspore-iseljenika za poseban doprinos koji su dali jačanju veza sa Crnom Gorom. Nagrade se dodjeljuju svake druge godine u okviru manifestacije "Dani dijaspore-iseljenika", i to u sedam kategorija: nagrada za očuvanje državnog identiteta i pripadnosti Crnoj Gori; nagrada za doprinos u oblasti kulture; nagrada za doprinos u oblasti nauke; nagrada za doprinos u oblasti diplomatije i promocije Crne Gore; nagrada za doprinos unapređenju privrednog partnerstva sa Crnom Gorom; nagrada za dobročinstvo i nagrada za doprinos u oblasti sporta.

Javni poziv za dostavljanje inicijativa za dodjelu nagrada pripadnicima dijaspore-iseljenicima i organizacijama dijaspore-iseljenika objavljen je na internet stranici Uprave za dijasporu 15. marta 2019. godine i na isti je pristigla 51 inicijativa uz prateću dokumentaciju.

Pažljivo razmatrajući pristigle prijave i vodeći računa i o angažmanu, kontinuiranom radu, okolnostima i naročito posvećenosti i rezultatima predloženih kandidata na planu jačanja saradnje sa matičnom zemljom, Komisija koja je oformljena za ovu svrhu, utvrdila je predlog kandidata za dodjelu nagrada, na osnovu kojeg je donijeta odluka o dobitnicima nagrada istaknutim iseljenicima i organizacijama dijaspore koje dodjeljuje Uprava za dijasporu, i to:

- prof. dr Milenko Perović - nagrada za očuvanje državnog identiteta i pripadnosti Crnoj Gori;
- Veljko Bulajić - nagrada za doprinos u oblasti kulture;
- prof. dr Nadežda Basara - nagrada za doprinos u oblasti nauke;
- Refik Radončić - nagrada za doprinos u oblasti diplomatije i promocije Crne Gore;
- Duško Ivanović - nagrada za doprinos u oblasti sporta;
- Kulturni centar Rumija - nagrada za dobročinstvo;
- Veselin Mijač - nagrada za unaprijeđenje privrednog partnerstva sa Crnom Gorom.

Nagrade je dobitnicima uručio predsjednik Crne Gore Milo Đukanović 29. jula 2019. godine u Baru, u okviru manifestacije „Dani dijaspore-iseljenika“.

❖ **Organizovana 13 Ljetnja škola jezika i kulture Crne Gore „Crna Gora moja postojbina“**

Trinaesta Ljetnja škola jezika i kulture "Crna Gora moja postojbina" organizovana je u terminu od 20 – 30. jula na Ivanovim koritima. Školu je, o trošku organizatora, pohađalo 50toro djece iz dijaspore, iz čak jedanaest zemalja: Albanije, Austrije, Bosne i

Hercegovine, Francuske, SAD, Srbije, Slovenije, Velike Britanije, Mađarske, Njemačke i Turske.

Za deset dana boravka u Crnoj Gori polaznici Škole imali su priliku da kroz brojne radionice u prirodi i organizovana razgledanja kulturno-istorijske baštine, na zanimljiv i pristupačan način upoznaju ljepotu i vrijednosti Crne Gore, unaprijede znanje jezika i nauče više o istoriji, geografiji, kulturi, baštini, pjesmama i igrama zemlje iz koje potiču.

U okviru ovogodišnjeg programa Ljetnje škole, organizovane su posjete Cetinju, podlovcenskom selu Dolovi, Mauzoleju na Lovćenu, kao i Baru gdje su polaznici Škole bili gosti na centralnoj proslavi manifestacije "Dani dijasporo-iseljenika".

Škola je namijenjena djeci i omladini iz dijasporo uzrasta 9 - 15 godina, održava se u ljetnjim mjesecima u Crnoj Gori još od 2007. godine. Školu organizuje Uprava za dijasporu u saradnji sa Zavodom za školstvo, a potpuno besplatno je pohađaju mališani iz dijasporo. Za potrebe Škole izrađeni su posebni programi po kojima se izvodi nastava, a koje prate i posebni, za ovu svrhu, izrađeni udžbenici.

Komplet udžbenika i programa po kojima se izvodi nastava na Ljetnjoj školi „Crna Gora moja postojbina“, pokrenuo je i organizaciju više dopunskih škola u inostranstvu. Uz podršku Ministarstva prosvjete, ranijeg Centra za iseljenike i sada Uprave za dijasporu Crne Gore, od 2010. godine u zemljama sa većom koncentracijom naših iseljenika, pokreće se dopunska nastava, a u određenim sredinama i kursevi crnogorskog jezika. Dopunska nastava po ovim programima organizuje se u Srbiji (Lovćenac), Albaniji (Skadar), Argentini (Buenos Aires, Sanz Pena, Las Brenja), Urugvaju (Montevideo), Velikoj Britaniji (London), Francuskoj (Pariz), Njemačkoj (Frankfurt), Luksemburgu, SAD- (Čikago) i dr.

❖ Organizovana Konstitutivna sjednica drugog saziva Savjeta za saradnju sa dijasporom-iseljenicima

Konstitutivna sjednica drugog saziva Savjeta za saradnju sa dijasporom-iseljenicima koju organizuje Uprava za dijasporu, održana je 26. jula 2019. godine u Podgorici.

Novi sastav Savjeta broji 94 člana, od čega je čak 53 člana Savjeta iz dijasporo. Za predsjednika Savjeta za saradnju sa dijasporom-iseljenicima izabran je prof. dr Milenko Perović iz R. Srbije, dok su za potpredsjednike izabrani Ismet Ramčilović (BiH), Danijela Đurđević (Italija), Bedri Gul (Turska) i Nikolas Klisić (Latinska Amerika). Za predsjednike radnih tijela (odbora) izabrani su: Odbor za jačanje kulturnog i državnog identiteta - prof. dr. Milorad Nikčević; Odbor za nauku i prosvjetu - prof. dr. Srđan

Redžepagić; Odbor za sport - Damir Radončić; Odbor za informisanje - Dragan Đukanović; Odbor za zaštitu prava i položaja iseljenika - Ruždija Jarović; Odbor za privredno partnerstvo - Pavle Ljuljđuraj; Odbor za evropske i evroatlanske integracije - Mirza Redžić; Odbor za pravna pitanja - Vladisav Vanja Popović; Odbor za zdravstvo i zdravstvenu zaštitu - Božidar Gardašević; Odbor za ravnopravnost polova - prof. dr. Aleksandra Perović i Odbor za širenje crnogorske zajednice u svijetu - Mihailo Mandić. Za sekretara Savjeta ispred Uprave za dijasporu izabrana je Elvira Bekteši.

Po završetku Konstitutivne sjednice Savjeta održana je press konferencija na kojoj je predsjedništvo Savjeta iznijelo informacije o održanoj sjednici i obrađenim temama.

Konstitutivnoj sjednici Savjeta prisustvovalo je 48 članova iz reda predstavnika dijaspore-iseljenika i 33 člana iz reda predstavnika organa državne uprave, nadležnog odbora Skupštine Crne Gore, opština i drugih institucija i udruženja. Odsustvo na sjednici opravdao je 1 predstavnik dijaspore-iseljenika i 12 predstavnika organa državne uprave, nadležnog odbora Skupštine Crne Gore, opština i drugih institucija i udruženja.

Troškove organizacije sjednice, troškove puta i boravka članova Savjeta iz reda iseljenika snosi Uprava za dijasporu, a u skladu sa odredbama Zakona o saradnji Crne Gore sa dijasporom - iseljenicima.

Takodje, Uprava za Dijasporu pruža kompletnu logistiku organizacijama sjednice i obavlja administrativne i tehničke poslove za potrebe Savjeta.

Savjet za saradnju sa dijasporom-iseljenicima je savjetodavno tijelo Vlade Crne Gore koje je konstituisano 2016. godine, a čine ga predstavnici dijaspore-iseljenika (koje su predlagale najaktivnije i najbrojnije organizacije dijaspore-iseljenika u svijetu), predstavnici organa državne uprave, opština i drugih institucija i udruženja iz Crne Gore, istaknute ličnosti iz Crne Gore, istaknute ličnosti iz reda dijaspore-iseljenika i istaknute ličnosti iz oblasti nauke iz reda dijaspore-iseljenika.

Konstitutivnoj sjednici Savjeta prethodilo je sprovođenje zakonske procedure izbora članova Savjeta, koji je sprovela Uprava za dijasporu, a na osnovu kojeg je Ministarstvo vanjskih poslova dostavilo predlog akta o obrazovanju Savjeta – Vladi Crne Gore, koja je 16. maja 2019. godine donijela Rješenje o imenovanju Savjeta za saradnju sa dijasporom-iseljenicima.

❖ Održana manifestacija “Dani dijaspore - iseljenika”

Tradicionalna manifestacija „Dani dijaspore - iseljenika održana je 28. i 29. jula 2019. godine u Baru, u organizaciji Uprave za dijasporu i Opštine Bar. U okviru programa manifestacije organizovan je Okrugli sto na teme od interesa za dijasporu i centralna

proslava kojoj su prisustvovali brojni gosti iz javnog, političkog i kulturnog života Crne Gore, veliki broj iseljenika i lokalnog stanovništva. Takođe je organizovana i revijalna utakmica između ekipa matice i dijaspore, koja je odigrana u dvorani Topolica.

Okrugli sto na temu „Investicioni potencijali i biznis zone Crne Gore“ održan je 29. jula u sali Dvorca kralja Nikole u Baru. Okrugli sto su otvorili predsjednik Opštine Bar Dušan Raičević i direktor Uprave za dijasporu mr Predrag Mitrović. Na okruglom stolu su učestvovali: direktorica Nacionalne turističke organizacije Željka Radak Kukavičić, privrednik iz K. Švedske Veselin Mijač, generalni sekretar Ministarstva održivog razvoja i turizma Damir Davidović, privrednik iz SAD-a Refik Radončić, direktor Agencije za promociju stranih investicija Miloš Jovanović, generalni direktor Direktorata za investicije, razvoj malih i srednjih preduzeća i upravljanje EU fondovima u Ministarstvu ekonomije Radosav Babić, sekretar Sekretarijata za razvoj Bara Igor Gojnić, privrednik iz Luksemburga Edin Latić, predstavnik Investiciono razvojnog fonda Đuro Kažić, iseljenik sa Kipra Vladislav Popović i predsjednik Udruženja privrednika Bara Rade Vujačić.

Na okruglom stolu apostrofiran je značaj turističke privrede u animiranju iseljenika za ulaganja u Crnu Goru, pri čemu je ukazano da nadležna Ministarstva i drugi organi, naročito u sjevernoj regiji treba da stvore normativne i druge pretpostavke, koje će omogućiti dodatne stimulanse pripadnicima dijaspore za investiranje u svoj uži ili širi zavičaj. Takođe, sector poljoprivrede i građevinarstva dijaspora prepoznaje kao razvojnu šansu, te ističe zahtjev da iseljenici pod istim uslovima kao građani Crne Gore imaju pristup investiciono-razvojnom fondu Crne Gore, odnosno da budu korisnici kredita kod banaka u Crnoj Gori kao sva ostala fizička i pravna lica Crne Gore.

Manifestacija je zatvorena centralnom proslavom koja je održana u večernjim časovima u svečanoj Sali hotela Franca u Baru, gdje su se prisutnim obratili predsjednik Opštine Bar Dušan Raičević, direktor Uprave za dijasporu mr Predrag Mitrović i predsjednik Crne Gore Milo Đukanović.

Nakon svečanog dijela, predsjednik Crne Gore Milo Đukanović je dodijelio nagrade istaknutim pripadnicima i organizacijama dijaspore-iseljenika, koje Uprava za dijasporu dodjeljuje svake druge godine u okviru manifestacije „Dani dijaspore-iseljenika“.

Na proslavi je i premijerno prikazan dokumentarni film „Nema Bara do cara“ koji je posvećen gradu Baru i njegovoj dijasporu, te prigodan kulturno-umjetnički program.

Manifestacija „Dani iseljenika“ organizuje se svake godine u različitoj opštini od 2017. godine. Prva manifestacija „Dani iseljenika“, organizovana je u Petnjici, a druga u Gusinju 2018. godine. Manifestacija se vezuje za opštine koje karakteriše veći broj iseljenika, a prilika je da se na istom mjestu, u ljetnjim mjesecima kada najveći broj naše

dijaspori boravi u Crnoj Gori, okupi što veći broj iseljenika, da im se predstave mogućnosti saradnje koje nudi matica, ali i dogovore projekti za koje interes postoji, a mogu se realizovati u zajedništvu. Ovakva okupljanja omogućuju i širenje mreže i poznanstava između predstavnika organizacija naših iseljenika širom svijeta, ali i mogućnost da se sretnu sa predstavnicima nadležnih državnih i lokalnih organa i dobiju odgovore na pitanja koja ih interesuju.

❖ **Tematski časopis “Komuna” posvećen dijaspori Crne Gore**

Početakom jula iz štampe je izašao tematski broj časopisa “Komuna” posvećen crnogorskoj dijaspori. Časopis je finansiran sredstvima Uprave za dijasporu, a njegova distribucija je vršena tokom ljetnjih mjeseci na sjednici Savjeta za saradnju sa dijasporom, kao i Danima dijaspori u Baru. Takođe, ovaj broj Komune dijeljen je udruženjima prilikom službenih posjeta predstavnika Uprave za dijasporu iseljeničkim sredinama u inostranstvu. Iako je tiraž ovog časopisa iznosio 500 primjeraka, dostupnost objavljenih tekstova putem društvenih mreža i prenošenjem od strane domaćih medija, ima veliku upotrebnu vrijednost među širom čitalačkom publikom u zemlji i inostranstvu.

❖ **Crnogorski online**

Uprava za dijasporu je u saradnji sa Fakultetom za crnogorski jezik i književnost tokom 2019. godine za našu dijasporu, ali i sve ostale zainteresovane korisnike, pripremila online kurs jezika, kome je prethodilo potpisivanje Sporazuma o saradnji između Uprave za dijasporu i Fakulteta za crnogorski jezik i književnost 11. marta 2019. godine. Crnogorski online je prva u nizu zajedničkih aktivnosti Uprave i Fakulteta, koji je dostupan na jezicima zemalja sa najvećom koncentracijom dijaspori, prije svega, engleskom i španskom, a u drugoj fazi i turskom i albanskom jeziku. Kurs je sastavljen od deset lekcija multimedijalnog i interaktivnog tipa i sve lekcije sadrže audio primjere izgovora riječi, te njihovo značenje na jezicima zemalja u kojima imamo najbrojniju dijasporu.

❖ **Web aplikacija za evidenciju iseljenika**

Web aplikacija „Upiši se u evidenciju dijaspori“ jedan od modusa za sprovođenje svojevrsnog popisa našeg iseljeničtva kojoj se može pristupiti sa sajta Uprave za dijasporu.

Strukturom pitanja i odgovora na iste, ova aplikacija omogućava da spoznamo sve kompleksnosti naše dijaspore, njenu brojnost, starost, intelektualne, naučne, stručne i druge potencijale, koncentraciju po pojedinim zemljama i druge specifičnosti koje se odnose na njen status i položaj u zemljama prijema i interes za jačanjem odnosa i veza sa matičnom zemljom. Raspolaganje ovim podacima izuzetno je bitno sa stanovišta planiranja unapređenja odnosa između matice i dijaspore, a njihovim boljim upoznavanjem i obradom može se postići identifikovanje različitih resursa iseljeničkih zajednica i njihovog mogućeg doprinosa razvoju zemlje porijekla. Sami upitnik ima 27 pitanja koje popunjava aplikant, a od kojih sva nijesu obavezna.

Uprava za dijasporu je 1. aprila 2019. godine u hotelu "Podgorica" organizovala promociju web aplikacija za upis iseljenika u evidenciju dijaspore Crne Gore i potpisivanje Ugovora o donaciji sa makedonskom informatičkom firmom "Nextsense", koja je donator ovog web baziranog softvera.

Ovdje je riječ o projektu čiju opravdanost možemo objektivno sagledati tek u godinama koje su pred nama. Saglasno tome, u narednom periodu Uprava za dijasporu će pronaći modalitete na osnovu kojih bi širok krug pripadnika dijaspore Crne Gore bio upoznat sa sadržinom i istovremeno animiran za popunjavanje Upitnika predmetne web aplikacije, čiji pristup evidenciji počiva na načelu dobroteljnosti.

❖ Ostale evidencije u nadležnosti Uprave za dijasporu

Shodno važećoj zakonskoj regulativi, Uprava vodi evidenciju i o iseljeničkim udruženjima, pojedincima koji su dali doprinos u oblasti kulture, nauke, privrede, sporta, obrazovanja i sl, uručenim nagradama, iseljeničkim knjižicama, otvorenim školama crnogorskog jezika itd.

U toku 2019. godine pokrenute su evidencije o našim ljekarima, privrednicima, sportistima i kulturnim radnicima u dijaspori. Ove baze se popunjavaju koordiniranim akcijama nadležnih organa i institucija, informacija sa terena koje posjeduju naša diplomatsko-konzularna predstavništva i informacijama koje se mogu dobiti od strane udruženja i pojedinaca iz dijaspore.

❖ Dodjela pomoći organizacijama dijaspore-iseljenika i podrška realizaciji njihovih aktivnosti

Osim putem Javnog konkursa za sufinansiranje programa odnosno projekata organizacija dijaspore-iseljenika, Uprava za dijasporu pruža podršku organizacijama dijaspore i kroz posebne vrste pomoći u tačno propisanim slučajevima.

Shodno članu 52 Zakona o saradnji Crne Gore sa dijasporom-iseljenicima, organizacijama dijaspore-iseljenika se mogu dodijeliti sredstva u slučaju da je doveden u pitanje njihov rad i dalje funkcionisanje, kao podrška osnivanju nove organizacije dijaspore ili u slučaju potrebe hitnog realizovanja projekta za koji nijesu dodijeljena sredstva putem Javnog konkursa.

Po ovom osnovu, Uprava za dijasporu je tokom 2019. godine dodijelila posebnu vrstu pomoći u ukupnom iznosu od 20.724,84 eura sljedećim organizacijama dijaspore: Zajednici Crnogoraca u R. Sjevernoj Makedoniji, Austrijsko-crnogorskom udruženju "Montenegro" iz SR Austrije, Zavičajnom klubu "Bihor" iz Velikog Vojvodstva Luksemburga, Udruženju Alba-Montenegro iz Skadra, Istraživačkom centru "Montegrin" iz R. Sjeverne Makedonije, Crnogorsko naučno-kulturom centru iz R. Srbije, Udruženju Crnogoraca Novog Sada i Udruženju Crnogoraca i prijatelja Crne Gore "Durmitor" iz Bačkog Dobrog Polja.

Osim toga, Uprava je u saradnji sa Nacionalnom bibliotekom Crne Gore "Đurđe Crnojević", Maticom crnogorskom, Fakultetom za crnogorski jezik i književnost i Crnogorskom akademijom nauka i umjetnosti, obezbijedila donaciju knjiga za potrebe opremanja biblioteke Udruženja Crnogoraca i prijatelja Crne Gore Durmitor iz Bačkog Dobrog Polja. Ova donacija je prezentovana na događaju Crnogorsko kulturno veče, koje je organizovano 15. novembra 2019. godine.

❖ Strategija za saradnju sa dijasporom-iseljenicima za period 2020-2023. godine, sa Akcionim planom za njenu realizaciju

Uprava za dijasporu je pokrenula aktivnosti na izradi Strategije za saradnju sa dijasporom – iseljenicima za period 2020-2023. godine, sa Akcionim planom za njenu realizaciju.

Strategija će sadržati smjernice i aktivnosti koje će se sprovoditi na planu saradnje sa dijasporom – iseljenicima u cilju očuvanja državnog identiteta i pripadnosti Crnoj Gori, jačanja obrazovne, naučne, kulturne i sportske saradnje, informisanja i povezivanja, zaštite prava i položaja dijaspore – iseljenika i unapređivanja privrednog partnerstva, za period 2020-2023.

Akcionim planom će se utvrditi prioritetni ciljevi, konkretne mjere i aktivnosti za realizaciju tih ciljeva, odrediti nosioci poslova i rokovi za njihovu realizaciju i druga pitanja od značaja za sprovođenje Strategije, za period 2021-2023. godina.

❖ **Izrada nastavnih programa za zavičajne škole**

Iz stečenog iskustva kroz organizovanje Ljetnje škole jezika i kulture Crne Gore koja se već 13 godina održava na Ivanovim koritima, Uprava za dijasporu je u saradnji sa Zavodom za školstvo pokrenula inicijativu za osmišljavanje nastavnih programa za zavičajne škole koje bi se realizovale za djecu iz dijaspore na lokalnom nivou u pojedinim opštinama koje karakteriše veći broj iseljenika poput Petnjice, Rožaja, Bijelog Polja, Gusinja, Bara itd.

U cilju realizacije ovih škola započet je rad na osmišljavanju nastavnih programa za predmete: Istorija, Geografija, Baština i Crnogorski jezik i književnost. Nastavni programi će se raditi s posebnim osvrtom na istoriju, geografiju, jezik i baštinu kraja u kojem se škola organizuje, a koji će uključivati i nastavu na otvorenom i izlete u cilju upoznavanja kulturno-istorijske baštine. Uprava za dijasporu je po preporuci Zavoda za školstvo angažovala stručna lica za izradu ovih programa za tri škole: u Petnjici, Gusinju i Baru. Po završetku programa, Zavod za školstvo preuzeće proceduru potrebnu za njihovo usvajanje od strane Nacionalnog savjeta za obrazovanje Crne Gore.

❖ **Dodjela nagrada za filantropiju "Iskra"**

Uprava za dijasporu partner je u dodjeli nagrada za filantropiju "Iskra" koje se tradicionalno dodjeljuju od 2009. godine u organizaciji Fonda za aktivno građanstvo – FAKT. Početkom decembra 2019. godine su se po jedanaesti put dodijelile kompanijama, udruženjima i pojedincima za nesebičan doprinos opštem dobru i razvoju građanskog društva.

Ovogodišnji dobitnik nagrade za individualni doprinos dijaspore je Hajriz Brčvak, naš iseljenik rodom iz Bijelog Polja, koji živi i radi u SR Njemačkoj, a kome je nagradu uručio, direktor Uprave za dijasporu mr Predrag Mitrović.

Dobitnik ovogodišnje nagrade za doprinos lokalnoj zajednici je kompanija Savana Commercial Retail D.O.O. čiji je vlasnik Veselin Mijač, naš iseljenik iz K. Švedske.

❖ Monografija “Dijaspورا Crne Gore u prošlosti i sadašnjosti”

Uprava za dijasporu je u toku 2019. godine u saizdavaštvu sa Dnevnim novinama pristupila izradi monografije “Dijaspора Crne Gore u prošlosti i sadašnjosti”, koja je iz štampe izašla krajem 2019. godine.

Monografija daje pregled istorijata iseljavanja sa prostora današnje Crne Gore, ali i pregled institucionalnih veza i saradnje Crne Gore sa svojim iseljeništvom. Na izradi monografije *Dijaspора Crne Gore u prošlosti i sadašnjosti*, angažovana su referentna lica, koje je za ovaj angažman preporučio njihov dosadašnji stručno – teorijski, kao i neposredan višedecenijski rad sa našim iseljeništvom. Marijan Mašo Miljić i Sait Šabotić koautori su poglavlja *Dijaspора Crne Gore u prošlosti*, mr Ivan Jovović autor je poglavlja *Crnogorsko iseljenišтво u kontekstu djelovanja Matice iseljenika Crne Gore (1962-1994)*, autor poglavlja *Crna Gora i iseljenišтво 1990-2000* je Marko Špadijer, autor poglavlja *Crnogorska dijaspora na početku 21.vog vijeka – djelovanje Centra za iseljenike*, dok je autor poglavlja *Uprava za dijasporu – institucionalna veza matice i dijaspore* Elvira Bekteši.

Posebnu dimenziju publikacije predstavlja činjenica da je jedan od njenih koautora dr Antonela Arhin naučni radnik iz naše dijaspore, kao ekspert u ovoj oblasti, čije smjernice će svakako imati upotrebnu vrijednost prilikom izrade strateških dokumenata države Crne Gore u radu sa dijasporom.

Promocija Monografija planirana je za početak 2020. godine u Crnoj Gori, ali i u svim većim iseljeničkim sredinama.

❖ Realizovane posjete

Tokom 2019. godine planirano je i realizovano više posjeta iseljeničkim sredinama, prilikom kojih je iskazana spremnost za dalje unapređenje odnosa Crne Gore sa dijasporom-iseljenicima, konkretizovani pojedini oblici saradnje i pomoći u rješavanju pitanja od interesa za iseljenišтво, posredno dinamizirane aktivnosti iseljeničkih organizacija, njihova međusobna saradnja i rad na omasovljenju njihovog članstva. Tokom 2019. godine predstavnici Uprave posjetili su dijasporu u sljedećim zemljama: R. Srbija, Sjedinjene Američke Države, Kanada, R. Sjeverna Makedonija, SR Njemačka, K. Belgija, K. Holandija, Veliko Vojvodstvo Luksemburg, Švajcarska Konfederacija, R. Kosovo, R. Albanija, R. Hrvatska, R. Turska i K. Švedska. Posjete iseljeničkim sredinama od presudne su važnosti za održavanje kontakata sa iseljenicima i iseljeničkim

organizacijama, sticanje slike o njihovim aktivnostima, problemima sa kojima se susrijeću i potrebama na koje matična zemlja treba da odgovori.

ZAKLJUČAK:

Uprava za dijasporu je u momentu svog osnivanja funkcionisala kao organ u sastavu Ministarstva vanjskih poslova. U skladu sa obimom posla, nadležnostima ali i postignutim rezultatima, Uprava za dijasporu je 1. januara 2019. godine dobila status samostalnog organa državne uprave, što se može tumačiti kao nastavak institucionalnog jačanja organa zaduženog za odnose i saradnju Crne Gore sa svojom dijasporom.

Rad u Upravi za dijasporu organizovan je u okviru tri sektora: Sektor za zaštitu prava i položaja dijaspore i identitetska pitanja, Sektor za praćenje stanja i saradnju sa dijasporom i Sektor za elektronske evidencije, informisanje i istraživanje, kao i Službu za opšte poslove i finansije. Sektor za zaštitu prava i položaja dijaspore i identitetska pitanja usmjeren je na zaštitu prava i interesa naše dijaspore u zemlji i inostranstvu, praćenje i iniciranje izmjena domaćeg zakonodavstva u cilju ostvarivanja ovog zadatka, stvaranje povoljnosti za povratak dijaspore i njeno uključivanje u razvojne projekte Crne Gore. U okviru nadležnosti Sektora za praćenje stanja i saradnju sa dijasporom su organizacija i realizacija svih projekata Uprave od dana dijaspore, dodjele nagrada, raspisivanja i realizacije konkursa za sufinansiranje programa i projekata, do praćenja stanja i prilika po zemljama prijema. U djelokrugu rada Sektora za elektronske evidencije, informisanje i istraživanje je ustanovljenje i funkcionisanje brojnih evidencija koje su Upravi date u nadležnost Zakonom o saradnji Crne Gore sa svojom dijasporom, ali i vrlo važan posao informisanja naše dijaspore i istraživačko-stručni rad koji je vrlo važan za poznavanje, razumijevanje i buduće planiranje u dijelu odnosa matice sa svojom dijasporom.

Vodjeno je računa da se u okviru ova tri sektora obuhvate prilično raznovrsne nadležnosti Uprave za dijasporu, od aktivne brige države o svojoj dijaspori do unapredjenja odnosa i saradnje sa iseljeništvom u različitim oblastima saradnje.

Ovaj kompleksan posao ostvarivanja saradnje u oblasti kulture, nauke i obrazovanja, zaštite prava i interesa dijaspore, privredne saradnje i dr, zahtijeva koordinaciju i interresorni pristup, jer od uključivanja i posvećenosti državnih organa u čijoj su direktnoj nadležnosti poslovi od interesa za iseljenišтво zavisi i njegova ukupna uspješnost.

Normativno i institucionalno stvorene pretpostavke za sistemsko uređivanje odnosa Crne Gore sa svojom dijasporom, a rezultati su već vidljivi i kroz projekte Uprave za dijasporu ali i kroz brojne i raznovrsne aktivnosti same dijaspore.

Cilj Uprave je da u narednom periodu postane servis našoj dijaspori i prva adresa na koju će se obraćati za sve svoje potrebe. Pred Upravom su i novi izazovi kojima se mora prilagodjavati u okupljanju i stavljanja u upotrebu svih potencijala, prije svega intelektualnih i ekonomskih, koje naše dijaspore nesporno ima, a koji su prepoznati kao bitan faktor društveno-ekonomskog razvoja Crne Gore, jačanja njenog građanskog imidža, nacionalnog i državnog identiteta.

DIREKTOR

mr Predrag Mitrović